

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Варжанського Іллі Володимировича

**на тему «Застосування моделей рефлексивного управління в діяльності
органів державної влади в умовах воєнно-політичних викликів»,**

представлену на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 28 Публічне управління та адміністрування
за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування

Актуальність теми дисертації.

Дисертаційне дослідження Варжанського І. В. присвячене вирішенню актуальної науково-практичної проблеми, що набуває особливої значущості в контексті сучасних викликів для української державності. Питання забезпечення стійкості системи державного управління в умовах воєнно-політичних криз, гібридних загроз, зокрема, інформаційно-психологічних операцій, потребує якісно нових підходів та інструментарію, що виходить за межі традиційних адміністративно-правових механізмів.

Актуальність обраної теми підтверджується низкою чинників. По-перше, сучасні міжнародні конфлікти характеризуються активним використанням технологій рефлексивного управління як засобу досягнення стратегічних цілей без застосування прямої військової сили. По-друге, Україна перебуває в умовах тривалого протистояння з агресором, який систематично застосовує різноманітні форми інформаційно-психологічного впливу. По-третє, існує очевидна потреба у формуванні науково обґрунтованих підходів до протидії деструктивним операціям впливу та використання потенціалу рефлексивного управління для зміцнення національної безпеки.

Особливо важливим вбачається той факт, що дослідження зосереджене саме на моделюванні процесів рефлексивного управління з позицій державного

управління, а не військової справи чи психології. Такий підхід дозволяє розкрити специфіку застосування рефлексивних технологій у публічно-управлінській діяльності, що є недостатньо дослідженою сферою у вітчизняній науці про державне управління.

Варто також відзначити актуальність дослідження в контексті необхідності підготовки кваліфікованих кадрів для системи державного управління, здатних ефективно працювати в умовах інформаційних загроз та застосовувати сучасні технології управління для захисту національних інтересів.

Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їх достовірності та новизни.

Дисертаційне дослідження характеризується ґрунтовною теоретико-методологічною базою та комплексним підходом до вивчення проблематики рефлексивного управління. Автором проаналізовано значний масив наукових джерел, включаючи фундаментальні праці засновників теорії рефлексивного управління, сучасні дослідження українських та зарубіжних науковців, а також практичні матеріали щодо застосування рефлексивних технологій у різних сферах державного управління.

Методологічна основа дослідження є достатньо обґрунтованою та відповідає характеру поставлених завдань. Використання комплексу загальнонаукових і спеціальних методів, включаючи історичний метод, системний аналіз, порівняльно-аналітичний метод, експертний метод із застосуванням техніки Дельфі, математичне моделювання, забезпечило можливість всебічного дослідження предмета роботи.

Наукова новизна отриманих результатів є достатньо переконливою та відповідає вимогам до дисертацій доктора філософії. Вперше охарактеризовано сукупність концептуальних засад моделювання рефлексивного управління у державному управлінні, розроблено методику визначення індексу вразливості країн до операцій впливу, здійснено порівняльний аналіз та ранжування країн за рівнями вразливості до таких операцій. Запропоновані уточнення понятійного апарату, зокрема авторські визначення термінів «рефлексивне управління», «ранг

рефлексії», «ранг рефлексивного управління» у контексті державно-управлінської діяльності. Особливої уваги заслуговує розроблена автором методика визначення індексу вразливості країн до операцій впливу, що базується на інтеграції експертних оцінок та аналізу даних із відкритих джерел. Ця методика є оригінальним науковим інструментарієм, який може бути використаний для системного аналізу та оцінки ризиків у сфері національної безпеки. Цінним науковим результатом є обґрунтування теоретичних та методологічних підходів до впровадження інноваційних технологій, зокрема машинного навчання та штучного інтелекту, для моніторингу та нейтралізації загроз рефлексивного характеру в державному управлінні. Такий підхід відображає сучасні тенденції цифровізації публічного управління та відкриває нові можливості для підвищення ефективності протидії інформаційним загрозам. Набули подальшого розвитку організаційно-управлінські підходи до формування внутрішньої політики в умовах атомізації суспільства, система обґрунтувань меж практичного застосування рефлексивного управління, класифікація інструментів рефлексивного управління у сфері національної безпеки.

Достовірність наукових результатів забезпечується використанням валідних методів дослідження, широкою емпіричною базою, включаючи результати експертного опитування з використанням техніки Дельфі, та верифікацією отриманих результатів шляхом співставлення з авторитетними міжнародними рейтингами. Важливо, що автору вдалося залучити до експертного опитування керівників окремих діючих органів державної влади та колишніх очільників державних інституцій.

Варто відзначити професійний та етично обґрунтований підхід здобувача до залучення джерел інформації, створених на території держави-агресора. Використання таких матеріалів здійснено виключно з метою критичного осмислення та наукового аналізу загроз, що цілком відповідає винятковим випадкам, передбаченим роз'ясненнями Міністерства освіти і науки України. Автор демонструє глибоке розуміння того, що вивчення ворожих технологій рефлексивного управління є необхідною умовою для розробки ефективних

механізмів протидії інформаційно-психологічним операціям. Така позиція свідчить про високу наукову культуру та патріотичну свідомість дослідника.

Розроблені автором принципи та рекомендації щодо впровадження моделей рефлексивного управління мають безпосереднє практичне застосування в діяльності державних інституцій, що займаються стратегічними комунікаціями та інформаційно-психологічною безпекою. Ці напрацювання можуть сприяти підвищенню ефективності протидії зовнішньому деструктивному впливу та зміцненню інформаційної стійкості держави.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності.

Дисертаційна робота є завершеним, цілісним науковим дослідженням, що логічно структуроване та послідовно викладене відповідно до поставленої мети та завдань.

Зміст дисертації повністю відповідає Стандарту вищої освіти зі спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування та тематиці наукових досліджень у галузі державного управління. Дисертаційна робота свідчить про наявність особистого внеску здобувача у науковий напрям кафедри теорії та практики управління «Трансформація системи публічного управління України в умовах реалізації цілей сталого розвитку» (ДР №0118U100522).

Розглянувши звіт подібності за результатами перевірки дисертаційної роботи на текстові співпадіння, можна зробити висновок, що дисертаційна робота Варжанського І. В. є результатом самостійних досліджень здобувача і не містить елементів фальсифікації, компіляції, фабрикації, плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело.

Мова та стиль викладення результатів.

Дисертаційна робота написана українською мовою. Стиль викладення є науковим, автор послідовно використовує відповідну термінологію галузі державного управління та суміжних дисциплін. Матеріал викладено доступно та логічно, що демонструє глибоке розуміння здобувачем предметної області

дослідження. Структура дисертаційного дослідження визначається його метою і спрямована на вирішення поставлених у роботі завдань відповідно до логіки їх взаємозв'язку. Дисертація складається з вступу, 4-х розділів, які включають 15 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації 309 сторінок, із них 218 сторінок основного тексту.

Власні висновки та положення здобувача викладені у взаємозв'язку з позиціями інших дослідників, що свідчить про ґрунтовну обізнаність автора в теоретичних і практичних аспектах досліджуваної проблематики. Завдання дослідження тісно корелюють із змістом розділів та загальними висновками роботи.

Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи.

Теоретичні та практичні результати дисертаційного дослідження висвітлено у 14 наукових публікаціях. Основні результати висвітлено у 2-х статтях, які надруковано у закордонних виданнях, проіндексованих у базі даних Scopus, та 3-х статтях, які надруковано у виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України з присвоєнням категорії Б. За результатами апробації опубліковано 1 розділ колективної монографії (проіндексованій у базі даних Scopus).

Результати дисертації були апробовані на 8 науково-практичних конференціях різного рівня, що забезпечило широке обговорення основних положень роботи у науковому середовищі. Географія та тематика конференцій відповідає профілю дослідження та свідчить про актуальність і затребуваність результатів роботи.

Таким чином, наукові результати, описані в дисертаційній роботі, повністю висвітлені у наукових публікаціях здобувача.

Недоліки та зауваження до дисертаційної роботи.

Загалом позитивно оцінюючи науковий та практичний внесок дисертаційного дослідження, вважаємо за необхідне висловити деякі зауваження дискусійного характеру.

1. У роботі могла би бути більш детально розкрита специфіка застосування моделей рефлексивного управління в різних сферах державного управління, окрім безпеки і оборони. Хоча автор розглядає загальні принципи та підходи, конкретизація особливостей їх імплементації у таких сферах, як соціальна політика, економічне управління чи місцеве самоврядування, могла би підвищити практичну цінність дослідження.

2. У контексті розроблення методики визначення індексу вразливості країн до операцій впливу доцільно було би більш детально обґрунтувати вибір конкретних показників та їх вагових коефіцієнтів. Хоча автор використовує метод Дельфі для експертного оцінювання, додаткова аргументація щодо репрезентативності експертної групи та стабільності отриманих оцінок могла би посилити методологічну обґрунтованість результатів.

3. В умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій та штучного інтелекту питання етичних аспектів застосування рефлексивного управління в публічному управлінні потребує більш глибокого розгляду. Автор торкається цих питань, але систематичний аналіз етичних дилем та пропозиції щодо їх вирішення могли би стати окремим напрямом дослідження.

4. Враховуючи динамічний характер інформаційного середовища та постійну еволюцію технологій рефлексивного управління, корисним було би більш детальний розгляд механізмів удосконалення запропонованих моделей для врахування майбутніх викликів та загроз.

Водночас, зазначені зауваження носять рекомендаційний характер і не применшують загальної наукової новизни та практичної значущості результатів дослідження, а також не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Висновок про дисертаційну роботу.

Вважаю, що дисертація Варжанського І. В. є завершеною, самостійною науково-дослідницькою роботою, що виконана на високому методологічному рівні та розв'язує актуальну наукову проблему сучасного державного управління. Робота містить теоретично обґрунтовані та практично значущі наукові результати, що

становлять вагомий внесок у розвиток теорії та практики публічного управління в умовах воєнно-політичних викликів.

Автор продемонстрував здатність до самостійного проведення наукових досліджень, володіння сучасною методологією наукового пізнання та вміння застосовувати отримані результати для вирішення практичних завдань державного управління. Дисертаційне дослідження відповідає всім вимогам, що висуваються до робіт на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування та передбачені у п.6 – 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

За результатами розгляду дисертаційної роботи Варжанського І. В. на тему «Застосування моделей рефлексивного управління в діяльності органів державної влади в умовах воєнно-політичних викликів» вважаю, що дана робота заслуговує позитивної оцінки, а її автор – присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 28 Публічне управління та адміністрування за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування.

Офіційний опонент:
доктор наук з державного управління,
професор, професор кафедри
публічного управління та права
Національного університету
цивільного захисту України

О. І. Крюков